

Bestuursbrochure 2009

Voorwoord	1
In de duizend gezichten van Uw volk	2 - 3
Vorming en geloof voorop	4 - 5
Roepingcampagne	6
Dienst aan de naaste	7
Interne organisatie bisdomkantoor	8 - 9
Tot slot	10 - 11
Bezoeken en voordrachten bisschop Van den Hende	12 - 15
Financiële paragraaf	16 - 18
Organogram bisdomkantoor	19

Voorwoord

In december 2008 verscheen een brochure waarin wij bij gelegenheid van één jaar bisschop Van den Hende terugblikten en vooruitblikten. De positieve reacties die het bisdombestuur hierop ontving, zijn de aanleiding geweest om nu opnieuw met een bestuursbrochure te komen.

In de vorige brochure lag de nadruk op stappen die waren gezet in het voorbije jaar. Deze brochure van 2009 kijkt met name vooruit, naar de nabije toekomst van het komende jaar. De bestuursbrochure geeft een indruk op hoofdlijnen van onderwerpen die het bestuur bezighouden. We realiseren ons dat in deze bestuursbrochure veel onvermeld blijft.

De medewerkers van het bisdomkantoor in Breda en de dekenale leidingen van de dekenaten namen reeds kennis van de inhoud van deze brochure. We hopen dat deze 'bestuursbrochure 2009' nu u allen, leden van de pastorale teams, bestuurders in parochies en bestuurders van (intern) parochiële caritas instellingen, religieuzen in het bisdom, en de vele anderen die betrokken zijn op het beleid van het bisdom van Breda, mag informeren en uw belangstelling mag hebben.

*Bisschop en bisdombestuur bisdom van Breda
November 2009*

In de duizend gezichten van Uw volk

In de 'routeplanner' die is opgenomen achterin de diocesane beleidsnota *In de duizend gezichten van Uw volk* wordt gesteld: "In 2010 moet er zicht zijn op het behalen van de resultaten." Dat jaar is nu nabij en sinds de presentatie van de beleidsnota in januari 2007 en daaropvolgend de presentatie van de samenwerkingsverbanden van parochies is er veel werk verzet.

Parochies richtten regionale projectgroepen op, die werden bevestigd in hun opdracht door de bisschop, en die aan het werk gingen om een stappenplan te maken op weg naar maximale samenwerking. Het diocesane beleid werd verder uitgewerkt en geconcretiseerd in onder meer de bisdommagazines 'Samenwerking van parochies' (bisdommagazine 2008-1) en 'Kwaliteit van parochies' (bisdommagazine 2009-1). In 2010 wordt deze serie afgerond met het bisdommagazine 'Geloof in parochies'.

Verder verschenen hulpmiddelen als vragenlijsten voor een inventarisatie van de stand van zaken in parochies, een instrumentemix ten behoeve van communicatie omtrent het samenwerkingsproces, een herziene versie van het werkboek en een beleidskatern kerkgebouwen. Ook werkte het bisdom aan de voorbereiding van meerjarenonderhoudsplannen.

Ook op internet vonden publicaties plaats, zoals een kaart van de samenwerkingsverbanden (www.bisdombreda.nl/samenwerkingsverbanden) en het kwaliteitsmodel voor parochies (www.bisdombreda.nl/kwaliteitsmodel). Met het kwaliteitsmodel kunnen parochies via internet een zelfevaluatie uitvoeren als toets aan de diocesane beleidskaders.

Het kwaliteitsmodel werd op drie dekenale bijeenkomsten gepresenteerd en toegelicht. Het stelt parochies per beleidsterrein enkele belangrijke vragen. Uit de antwoorden van parochies volgt een einduitslag, waarbij automatisch verbeterpunten volgen voor de parochie. Het kwaliteitsmodel is een vervolg op de kwantitatieve vragenlijsten die parochies in de samenwerkingsverbanden invullen.

De kwaliteitstoets en de kwantitatieve gegevens uit de vragenlijsten reiken samen de inhoud aan voor gesprekken die het bisdombestuur met parochies uit de samenwerkingsverbanden zal voeren. In de gesprekken van de parochies en het bisdombestuur zullen in gezamenlijkheid afspraken worden gemaakt omtrent het inrichten van het samenwerkingsverband (samenvoeging van parochies) en het werken aan kwaliteit van de parochies.

Het bisdombestuur zal de parochies van de samenwerkingsverbanden vanaf 2010 uitnodigen voor een gesprek op het bisdomkantoor in Breda.

Nu we toewerken naar afronding van het traject van de beleidsnota, kan worden gesteld dat 'kwaliteit' van parochies onder meer bestaat uit evenwichtige aandacht voor alle zes de beleidsterreinen die het bisdom onderscheidt: geloof, pastoraat, personeel, financiën, gebouwen, besturen.

Deze blijven ook na 2010 leidraad voor het bisdombeleid aangaande parochies.

Het bisdombestuur wil de onderscheiden beleidsterreinen goede aandacht geven, zodat parochies concreet uitgenodigd worden om stappen te zetten die nodig zijn voor de voortgang van het pastoraat in het bisdom.

Passende en evenwichtige aandacht voor alle beleidsterreinen leidde in 2008 onder meer tot de eerste diocesane presentatie van de cijfers Kerkbalans, de start van de roepingcampagne 'Ik antwoord op wat U in mijn hart hebt gelegd', en aandacht voor het kerkgebouw als het huis van God.

Vorming en geloof voorop

Willen we het geloof voorop blijven stellen dan is voortdurende verdieping nodig. Een blik 'naar binnen' (evangelisatie) is daarbij nodig om naar buiten te treden (missie). We zien dit rond kerkgebouwen. Een bezinning op het kerkgebouw als het huis van God, waar de verrezen Heer aanwezig is in het sacrament dat er wordt bewaard, heeft als doel de missionaire waarde van het kerkgebouw te versterken. Hiertoe verschenen het bisdommagazine 'Huis van God: het kerkgebouw', het beleidskatern kerkgebouwen en een serie geloofsboekjes.

Ook voor roeping geldt dat het startpunt is de bezinning op wat God in je hart heeft gelegd. Het vervolg is het antwoord van de mens: in gebed, in woorden, in daden van liefde. Vandaar dat de roepingcampagne het thema meekreeg 'Ik antwoord op wat U in mijn hart hebt gelegd'. Vorming is daarmee een belangrijk aandachtspunt voor het bisdombestuur.

In 2009 startten in het bisdom voor het eerst de kadercursus liturgie en de kadercursus kerkmuziek. De cursussen worden, deels gecombineerd, gegeven in dekenaat De Baronie. In 2010 start de cursus in dekenaat Het Markiezaat, waarna in 2011 dekenaat Zeeland zal volgen. Inmiddels is ook een kadercursus catechese in ontwikkeling. Deze zal vanaf 2010 eveneens door de dekenaten gaan rouleren. Ook is voorzien dat er een kadercursus diaconie zal worden ontwikkeld, die in 2011 zal starten. Rondom de viering van sacramenten als de doop, de eucharistie (de eerste heilige communie) en het vormsel, is er vaak goede gelegenheid voor catechese en kerkopbouw. Daarom zullen in het najaar van 2010 een bisdommagazine en nieuwe geloofsboekjes worden gemaakt over de sacramenten.

Pastorale beroepskrachten in het bisdom volgen verplicht elk jaar de VPV-dagen (voortgezette pastorale vorming). In opdracht van het bisdombestuur wordt gezien hoe ook bij deze VPV-dagen blijvend de verbinding kan worden gemaakt met het diocesaan beleid en het geloof voorop. Ook wordt gezien hoe de evenwichtige aandacht voor de zes beleidsterreinen vertaald kan worden naar het totaalaanbod van de pastorale dienstverlening aan priesters, diakens en pastorale werk(st)ers in het bisdom.

Studie en reflectie en voortdurende toerusting voor de inzet voor de Kerk zijn nodig. Mede daarom is het laatste bisdommagazine van 2009 gewijd aan het onderwerp 'Geloof en onderwijs'. Om het cursusaanbod van het bisdom voor parochies beter bekend te maken, wordt eind 2009 voor het eerst een 'programmagids' uitgebracht voor parochies. Hierin zijn opgenomen de inhoudelijke bijeenkomsten die worden georganiseerd door medewerkers van het bisdomkantoor voor (kader)vrijwilligers, bestuurders en pastorale beroepskrachten. De programmagids werd toegestuurd aan de parochies en met het bisdommagazine verstuurd aan alle pastorale beroepskrachten en parochiebestuurders. De programmagids zal voortaan jaarlijks verschijnen.

Studie en vorming vanwege geloofsverdieping staan ook centraal in de summerschool voor jongeren die in 2009 inmiddels voor de derde keer werd georganiseerd. Studieus zijn ook de avonden in het bisschopshuis voor pastorale beroepskrachten werkzaam in parochies en

instellingen in het bisdom van Breda. Telkens wordt op deze bijeenkomsten in kort bestek een inhoudelijke impuls geboden rond een actueel onderwerp. De bijeenkomsten in het bisschopshuis worden sinds 2008 georganiseerd door bisschop Van den Hende en vinden plaats in een informele sfeer.

Het bisdom onderhoudt contact met de Faculteit Katholieke Theologie (FKT). De decaan van de opleiding, prof. dr. A. Denaux, verzorgde een inleiding over de moderne visies op Paulus en het jodendom tijdens een bijeenkomst in het bisschopshuis in het kader van het Paulusjaar. Bob van Geffen startte in 2009 een promotieonderzoek in de filosofie aan de FKT. Hij blijft daarnaast 0,6 fte werkzaam voor de bisdomorganisatie.

Op Bovendonk verzorgt het bisdom een opleiding voor priesters en diakens. De deeltijdopleiding in Hoeven verwelkomde voor het studiejaar 2009-2010 het aantal van 13 nieuwe studenten. Bovendonk leidt studenten op voor verschillende bisdommen en religieuze ordes en congregaties. Er zijn goede contacten met de bisdommen Rotterdam, Utrecht, Groningen-Leeuwarden, Antwerpen en met verschillende ordes en congregaties.

Het totaal aantal studenten voor het studiejaar 2009-2010 werd 24, verspreid over zes studiejaar. In het studiejaar 2008-2009 volgden 18 studenten hun opleiding aan Bovendonk, waarvan er 6 de studie afronden en 1 de studie beëindigde. Zodoende was er niet alleen een toename van het aantal studenten die priester of diaken willen worden, maar overstijgt voor het studiejaar 2009-2010 het aantal nieuwe studenten (13) ook het aantal zittende studenten (11). Bij de opening van het studiejaar op 28 augustus noemde bisschop Van den Hende het bijzonder om het nieuwe studiejaar van Bovendonk te beginnen, terwijl wereldwijd in de Kerk het jaar van de priesters wordt gehouden. In zijn preek sprak de bisschop zijn dankbaarheid uit dat juist in dit jaar een substantiële groep nieuwe priester- en diakenstudenten de gelederen van de studenten komt versterken.

In juni 2009, bij het begin van het jaar van de priesters, stelde paus Benedictus XVI in zijn brief aan alle priesters dat het hard nodig is dat de priesters in hun leven en handelen uitblinken door een sterk getuigenis voor het evangelie (Rkkerk.nl, Kerkelijke documentatie 2009, 123-130). De paus stelt dat priesters ervoor moeten zorgen dat er in hun leven geen existentiële leegte ontstaat en dat de vruchtbaarheid van het priesterlijk dienstwerk niet in gevaar komt. Daarom moeten priesters zich telkens opnieuw afvragen: “Zijn wij werkelijk doordrenkt van Gods woord? Is dat werkelijk het voedsel waarvan wij leven, meer dan van brood en zaken van deze wereld? Kennen we het woord van God werkelijk? Houden we ervan? Gaan we er innerlijk mee om, zodat het ons leven bepaalt, ons denken vormt?” aldus paus Benedictus XVI.

In het verlengde van het jaar van de priesters mogen allen, priesters en anderen, deze vragen de revue laten passeren.

Roepingcampagne

De roepingcampagne die het bisdom eind 2008 startte bij gelegenheid van het 25-jarige jubileum van de priester- en diakenopleiding Bovendonk krijgt in 2010 een vervolg. Concreet zullen in de aanloop naar roepingenzondag 25 april 2010 enkele activiteiten worden ontplooid.

Roeping gaat de gehele geloofsgemeenschap aan. De roepingcampagne mag ieder aanspreken als appèl tot een actieve bijdrage. Denk aan gebed om roepingen, de geldelijke bijdrage voor het roepingenwerk via ondermeer de kerkelijke collecte op roepingenzondag, en het aangaan van het geloofsgesprek over wat God in het hart van mensen legt, waaronder ook de roeping tot het huwelijk.

Roepingenpastoraat is daarom geen personeelswerving. Het gaat erom ieder persoonlijk aan te spreken om na te gaan wat God in zijn of haar hart heeft gelegd.

Van de activiteiten die het bisdombestuur voorafgaand aan roepingenzondag 2010 initieert, noemen we hier reeds een interviewbrochure met mensen uit verschillende lagen van de Kerk van Breda en de start van een gebedskring voor roepingen met een speciale vesperviering op roepingenzondag 25 april in de kathedraal van Breda.

Een centrale rol in de roepingcampagne is weggelegd voor de roepingsite www.roeping.nu die werd gemaakt naar aanleiding van het jubileum van opleiding Bovendonk. Jaarlijks wordt hierop de nieuwe informatie over roepingenzondag en de roepingcampagne geplaatst.

Dienst aan de naaste

Priesters en diakens gaan met de inzet van hun hele persoon de weg van God. Dit geldt ook voor de missionarissen van het bisdom, overal ter wereld werkzaam. Vanuit het bisdom zijn er een kleine veertig wereldwijd. Per brief en destijds voorzien van recente informatie over het bisdom heeft het bisdombestuur in de eerste helft van 2009 het algemene contact met de missionarissen hernomen. De reacties van de missionarissen op het schrijven waren positief, zodat de correspondentie nog een vervolg krijgt met een brief en nadere informatie van bisschop Van den Hende.

In de Pinksterbrief 2007 *Het vuur van de liefde* schreef bisschop Van den Hende: “De dienst aan onze naaste, in kracht van de heilige Geest, is een onmisbare uiting van ons geloof en heeft alles te maken met geloofwaardigheid: ‘wat baat het een mens te beweren dat hij geloof heeft, als hij geen daden kan laten zien’ (Jacobus 2, 14).”

Het bisdombestuur wil heel concreet impulsen geven aan de diaconie in het bisdom. Daartoe is het diensthoofd van de pastorale dienstverlening gevraagd met medewerkers van de pastorale dienstverlening plannen te ontwikkelen. Eind 2009 zijn deze plannen in een vergevorderd stadium. Ze werden begin november uiteengezet op drie dekenale bijeenkomsten met besturen van (inter) parochiële caritas instellingen.

In 2010 bestaat de Bisschoppelijke Vastenactie 50 jaar. De Vastenactie is een van de grote kerkelijke collectes. Het bisdombestuur ziet in dit 50-jarige jubileum goede kansen om aandacht te vragen voor het vasten en de thematiek van gerechtigheid en vrede. Het bestuur heeft een klein comité ingericht met enkele medewerkers van het bisdomkantoor en een vertegenwoordiger uit elk dekenaat. Dit comité is gevraagd om samen met parochies en andere partners een vastenestafette te organiseren. De vastenestafette heeft als doel de spiritualiteit van het vasten onder de aandacht te brengen, mensen met elkaar te verbinden en aandacht te vragen voor missieprojecten in het Zuiden.

Rond de vastenestafette en het thema gerechtigheid en vrede zal een bisdommagazine verschijnen. Ook zal er een bijeenkomst in het bisschopshuis plaatsvinden voor pastorale beroepskrachten.

In augustus verscheen de encyciek van paus Benedictus XVI *Caritas in veritate*. In januari-februari 2010 wordt een leeskring georganiseerd over deze encyciek, ‘Liefde in waarheid brengt gerechtigheid, rond de encyciek *Caritas in veritate*.’

In samenwerking met het conferentiecentrum Bovendonk wordt met Kerst 2009 een kerstarrangement aangeboden van enkele dagen voorafgaand aan Kerstmis. Via de parochies worden hiervoor met name uitgenodigd mensen met beperkte financiële mogelijkheden en mensen die de Kerstdagen mogelijk alleen doorbrengen.

Interne organisatie bisdomkantoor

Op het bisdomkantoor treden eind 2009 en begin 2010 enkele wijzigingen op in de interne organisatie.

Bisschop Van den Hende heeft vicaris-generaal Vincent Schoenmakers herbenoemd als vicaris-generaal voor de periode tot 1 augustus 2011. Afgestemd op overige mutaties op het bisdomkantoor zullen zijn taken deze periode onder meer bestaan uit het voeren van gesprekken met parochies en samenwerkingsverbanden, in het kader van het samenwerkingstraject van parochies. Vicaris-generaal Schoenmakers voert deze gesprekken samen met projectleider Geerten Kok. Ook zal hij landelijk taken voor de bisschoppenconferentie blijven behartigen.

Vanaf 2010 zal het bisdombestuur parochies van samenwerkingsverbanden uitnodigen voor een gesprek over de inrichting van het samenwerkingsverband (één parochie, of een federatie van twee parochies) en het werken aan kwaliteit. Het bisdombestuur zal hiervoor data reserveren en zal het proces zo inrichten dat een goede voorbereiding op de gesprekken door parochies en bisdombestuur mogelijk is.

In 2009 is Jos de Kreek aangesteld (0,8 fte). Hij verricht onder meer taken rond de projectorganisatie en projectfinanciering binnen de diocesane diensten, mede in verband met fondswerving. Daarnaast ondersteunt Jos de Kreek het diensthoofd van de pastorale dienstverlening, diaken Peter Hoefnagels, die tevens dekenaal coördinator van dekenaat Het Markiezaat is (0,5 fte).

De medewerkers Kerk in de samenleving zullen in projectvorm verspreid over het bisdom enkele diaconale impulsen vormgeven. Deze werkzaamheden worden verricht naast de reguliere werkzaamheden.

Op de afdeling financiën is per 1 juli 2009 Marian Aarts gestart als adjunct-econoom (0,4 fte).

Op de afdeling bouwzaken wordt op projectbasis een medewerker aangetrokken (1 fte), onder meer vanwege de meerjarenonderhoudsplannen die parochies moeten hebben voor de kerkgebouwen en in verband met de uitvoering van restauratieprojecten.

Het bisdombestuur zal een benoemingsfunctionaris voor het bisdom benoemen (0,5 fte). Deze aanstelling werd nodig vanwege de studieopdracht van de coördinator diocesane diensten Bob van Geffen.

Aanstellingen op het bisdomkantoor in het kader van nieuw beleid van het bisdom worden financieel mede mogelijk gemaakt door externe projectfinanciering.

Bij het schrijven van deze brochure zijn er enkele vacatures bij de pastorale dienstverlening.

We noemen met name de vacature van een catecheet en een medewerker jongerenpastoraat. Bovendien is het bisdombestuur voornemens een gedelegeerde voor de zorg te benoemen vanwege de relaties tot de instellingen.

Ondanks de vacature die er is voor een catecheet, is het mogelijk gebleken de kadercursus catechese te ontwikkelen. Martina Meul heeft deze opdracht gekregen in een beperkte aanstelling (0,2 fte) naast haar aanstelling als gedelegeerde voor het onderwijs (0,8 fte).

De aanpassing in de organisatie betreft ook het interne overleg in het bisdomkantoor. Tot 2009 kende het bisdom een ondernemingsraad (OR). Deze werd in 2002 ingesteld, omdat door de reorganisatie van de diocesane diensten een instelling was ontstaan met een zodanig aantal medewerkers dat de tot dan toe bestaande medezeggenschap, een personeelsoverleg binnen het bisdomsecretariaat, niet meer volstond. Gekozen werd aan te sluiten bij een bij wet geregelde vorm van overleg (de Wet op de Ondernemingsraden). Of het bisdom van Breda als kerkelijke organisatie ook wettelijk verplicht was een OR in te voeren is destijds niet uitgezocht. Er was een brede wens om er toe over te kunnen gaan en er bleken geen kerkjuridische bezwaren te zijn.

Omdat het aantal mensen met een dienstverband op het bisdomkantoor de laatste jaren is afgenomen, werd in overleg met de OR gezocht naar een nieuwe en passende vorm van medezeggenschap. Opnieuw is aangesloten bij de Wet op de Ondernemingsraden. Het bisdombestuur zal nu tweemaal per jaar een bijeenkomst houden met alle medewerkers en hiervoor telkens een gespreksleider vragen. Voor deze gesprekken kunnen zowel het bisdombestuur als de medewerkers agendapunten aandragen. Het eerste gesprek vond plaats op 22 oktober 2009.

Parochies in het bisdom van Breda en de organisatie van het bisdomkantoor zijn volop in beweging. Met het oog op de voortgang van het pastoraat worden parochies samengevoegd. Inzake de ondersteuning van deze processen in parochies staat ook de bisdomorganisatie voor nieuwe uitdagingen. Zowel voor het bisdomkantoor als voor de parochies wordt het integraal beleid leidend.

Ook inhoudelijk zijn zaken in beweging. Het bisdombeleid stelt het geloof voorop. Zo wordt de gelovige dimensie van de dingen die we ondernemen gestimuleerd, bijvoorbeeld in de roepingcampagne (www.roeping.nu), kadercursussen die worden gegeven of ontwikkeld, het inhoudelijke traject rond de bisdombedevaart naar Lourdes en een project als 'Het kerkegebouw: huis van God'. In het kader van catechese zal dit nog verder uitgewerkt worden, mede ook in het licht van de 'Oriëntatietekst voor de parochiecatechese' die in september 2009 werd gepresenteerd voor de Nederlandse bisdommen.

Voor de voortgang van het pastoraat in de parochies is allereerst geloof nodig. Dat geloof hebben wij niet alleen. Het geloof van de Kerk beleven we in eenheid met de bisschop van Rome en bisdommen wereldwijd. We gaan niet onze weg alleen, we gaan hem met elkaar. Bisdommen, parochies, individuele gelovigen. Het geloof hebben we niet louter voor onszelf, maar ook ten dienste van de wereld waarin we leven.

Daarvoor is nodig een voortdurende innerlijke vernieuwing. We kunnen hiervoor aansluiten bij het doel dat paus Benedictus XVI formuleerde voor het jaar van de priesters (19 juni 2009 - 11 juni 2010). Zoals hiervoor gezegd (p. 5) wil dit jaar bijdragen aan het intensiveren van het streven van alle priesters naar een innerlijke vernieuwing, voor een nog sterker en daadkrachtiger getuigenis voor het evangelie in de wereld van vandaag.

De oproep om te streven naar innerlijke vernieuwing voor een nog sterker en daadkrachtiger getuigenis mag gelden voor ieder met zijn of haar talenten. Voor de uitdagingen waar ook de Kerk van Breda voor staat, is samenwerking van groot belang.

Dit houdt in samenwerking tussen parochies, zoals hierboven aan bod kwam in het kader van het samenwerkingsproces *In de duizend gezichten van Uw volk*. Het houdt ook in samenwerking van pastorale beroepskrachten en de bisschop. Pastorale beroepskrachten worden sinds enige tijd voorgesteld aan een parochie waar een vacature is. In het verleden werd gesproken met een sollicitatiecommissie. Daarvan wordt nu afgezien. Enerzijds heeft dit een praktische aanleiding: het komt nauwelijks meer voor dat er meerdere kandidaten zijn voor een vacature. Het heeft ook een inhoudelijke aanleiding: priesters, diakens en pastorale werk(st)ers hebben hun eigen aandeel in het pastorale werk op basis van een wijding of zending van de bisschop.

De bisdomleiding, parochiebestuurders en pastorale teams dragen verantwoordelijkheid ten behoeve van de kwaliteit van het parochieleven. Daartoe reikt het bisdom beleidskaders aan.

Ook geldt de samenwerking, zonder formeel ingekaderd te zijn, allen die zich op grond van het sacrament van de doop vanuit hun geloof inzetten voor de Kerk.

Goede samenwerking is van belang. Zeker ook in jaren waarin zich een geleidelijke krimp in menskracht, gebouwen en financiën lijkt af te tekenen. Daarom is het van belang verbindingen te maken: verbindingen tussen groepen in de parochie, verbindingen tussen parochies, tussen parochies en het bisdom, (inter) parochiële caritas instellingen, en ook verbindingen op de zes beleidsterreinen.

Bezoeken en voordrachten bisschop Van den Hende

Oktober 2008

- 3 oktober: Onthulling naambordje Zuidwester te Breda
4 - 27 oktober: Deelname aan bisschoppensynode over: Het Woord van God in het leven en de zending van de Kerk
11 oktober: Diakenwijding Jan Foesenek
12 oktober: Viering in Ossendrecht in verband met zegening van letters van de naam van zr. Marie-Adolphine, die zijn aangebracht op de kapel ter harer ere in het dorp.
28 oktober: Deelname aan de emeritidag in Hoeven.
31 oktober: Viering 25-jarig jubileum van de priester- en diakenopleiding Bovendonk in Hoeven.

November 2008

- 1 november: Aanwezig bij de Antoniusdag in de kathedraal, lezing over Antonius van Padua.
3 november: Dag voor ordes en congregaties in Tegelen.
4 november: Diocesane VPV-dag, lezing.
6 november: Diocesane VPV-dag, lezing.
8 november: Contactdag koren in Zeeland, inleiding over de Goede Week en Pasen.
9 november: Deelname aan programma Spraakvermaak in Terheijden.
10 november: Bijeenkomst in het bisschopshuis, avond voor pastorale beroepskrachten over oecumene.
15 november: Aanwezig bij presentatie boek van J. van de Bosch in Oosterhout.
25 november: Kennismakingsbezoek Verzorgingshuis de Riethorst in Almkerk.
29 november: Viering 40-jarig jubileum Vredeskerk Steenberg.
30 november: Bijwonen viering Byzantijnse gemeenschap in Roosendaal en ontmoeting na afloop.

December 2008

- 3 december: Interview met Radio Maria.
3 december: Vesperviering voor de bisdombedevaart naar Lourdes in dekenaat Het Markiezaat, Moeder Godskerk te Roosendaal.
4 december: Lezing voor de Rooseveltacademie te Middelburg, 'The student between science and society'.
6 december: Vesperviering voor de bisdombedevaart naar Lourdes in dekenaat Zeeland, in Goes en in Hulst
8 december: Eucharistieviering voor Catechisten vanwege 80-jarig bestaan.
8 december: Viering 150-jarig bestaan kapittel bisdom van Breda.
10 december: Vesperviering voor de bisdombedevaart naar Lourdes in dekenaat de Baronie, Mariakerk te Breda.
11 december: Celebreren van de eucharistie in de H. Antoniuskathedraal met aansluitend een inleiding over de apostel Paulus. (Eerste inleiding in een serie van vijf

inleidingen over Paulus in het kader van het Paulusjaar.
(Inleidingen op 11 december 2008, 8 januari 2009, 5 februari 2009,
15 maart 2009, 18 juni 2009.)

- 13 december: Eucharistieviering te Oudenbosch ter afsluiting van het jubileum van VNB Nationale Bedevaarten.
15 december: Bijwonen Van Lanschot concert te Den Bosch.
18 december: Slotmanifestatie Jaar van het Religieus Erfgoed te Middelburg.
24 december: Nachtmis Kerstmis in H. Antoniuskathedraal.

Januari 2009

- 1 januari: Eucharistieviering in de H. Antoniuskathedraal met toewijding van het bisdom aan Maria.
4 januari: Aanwezig bij bisschopswijding mgr. Bonny te Antwerpen.
5 januari: Zilveren jubileum econoom Gerard de Rooij.
12 januari: Nieuwjaarsreceptie Grote Kerk te Breda.
14 januari: Oecumenische viering 25-jarig jubileum Lowys Porquin-Stichting.
14 januari: Dekenale nieuwjaarsreceptie dekenaat de Baronie, in Oosterhout.
15 januari: Dekenale nieuwjaarsreceptie dekenaat Het Markiezaat, in Klundert.
16 januari: Dekenale nieuwjaarsreceptie dekenaat Zeeland, in Oostburg.
20 januari: Avond voor gehuwden rond het pauselijk document over huwelijk en gezin 'Familiaris consortio' (1981). (Eerste avond in een serie van drie. Bijeenkomsten op 20 januari, 17 februari, 17 maart.)
21 januari: Avond over oecumene in Ulvenhout voor katholieken en protestanten, inleiding en gesprek.
25 januari: Presentatie van de geschreven Paulusnoveen in de H. Antoniuskathedraal in Breda, op het feest van Paulus' bekering.
28 januari: Bezoek aan San Egidio te Antwerpen.

Februari 2009

- 7 februari: Inleiding over de Goede Week en Pasen op korendag in Zevenbergen.
15 februari: Celebrant in jubileumviering te Lamswaarde.
19 februari: Lezing in het kader van de bisdombedevaart naar Lourdes in dekenaat Het Markiezaat te Roosendaal, 'Op weg met het Woord in het hart'.
26 februari: Lezing in het kader van de bisdombedevaart naar Lourdes in dekenaat Zeeland te Heinkenszand, 'Op weg met het Woord in het hart'.

Maart 2009

- 1 t/m 5 maart: Retraite voor priesters en diakens in het bisdom 's-Hertogenbosch, te Helvoirt.
5 maart: Lezing in het kader van de bisdombedevaart naar Lourdes in dekenaat De Baronie te Breda, 'Op weg met het Woord in het hart'.
6 maart: Bezoek aan zusters van Liesbosch in de Waalse Kerk te Breda.

Bezoeken en voordrachten bisschop Van den Hende

- 9 maart: Ontmoeting met studenten interreligieuze dialoog in verband met kwestie Williamson (FKT Utrecht).
- 13-14 maart: Recollectie voor studenten Ariënskonvikt.
- 15 maart: Celebreren eucharistieviering te Oostburg vanwege jubileum H. Eligiuskerk.
- 16 maart: Bijeenkomst in het bisschopshuis voor pastorale beroepskrachten over de bisschoppensynode van oktober 2008 over het Woord van God.
- 19 maart: Recollectie in Zonnewende te Moergestel over de bisschoppensynode van oktober 2008 over het Woord van God.
- 21 maart: Stille Omgang te Amsterdam, inleiding voor jongeren over het thema 'kracht'.
- 28 maart: Interview met Omroep Brabant Radio.
- 29 maart: Eucharistieviering bij het jaargetijde voor overleden bisschoppen van Breda.
- 29 maart: Stabat Mater concert te Oirschot.

April 2009

- 4 april: Toespraak en opening reliekententoonstelling in Breda's Museum.
- 5 april: Bijeenkomst met jongeren in het kader van de Wereldjongerendagen.
- 8 april: Chrismaviering te Oud-Gastel.
- 18 april: Informatiedag Bovendonk voor mannen met interesse in de opleiding tot priester of diaken, inleiding en gesprek.
- 21 april: Studiedag liturgie over bedevaarten.
- 22 april: Bezinning over Sint Paulus bij de zusters franciscanessen van Oudenbosch in Sint Anna aldaar.
- 28 april -5 mei: Romereis priester- en diakenopleiding Bovendonk met deelname van priesterstudenten bisdom van Breda.

Mei 2009

- 9 mei: Oecumenische inleiding over Maria in kapel Onze Lieve Vrouw ter Eecken (Kappellebrug) bij gelegenheid van Mariawandeltocht.
- 10 mei: Celebreren eucharistie bij gelegenheid van 10-jarig jubileum jongerenkoor Raamsdonkveer.
- 10 mei: Diakenwijding op Bovendonk, waaronder Steven de Koning.
- 12 mei: Lezing over bedevaarten in de St. Gertrudiskerk te Bergen op Zoom.
- 22 t/m 27 mei: Bisdombedevaart naar Lourdes.

Juni 2009

- 3 juni: Bezoek aan het Mollerlyceum in Bergen op Zoom, gesprek met leerlingen en docenten.
- 3 juni: Uitreiking prijzen aan winnaars actie Kerkbalans in het bisschopshuis.
- 6 juni: Korenfestival te Rijsbergen.
- 7 juni: Afsluiting Lopend Vuurtje te Roosendaal, vormelingsdag.

- 10 juni: 40-jarig jubileum DKSR te Hoeven, lezing.
 11 juni: Deelname aan de FKT-faculteitsdag over Paulus.
 15 juni: Bijeenkomst in bisschopshuis voor pastorale beroepskrachten over Paulus.
 20 juni: Celebrant in eucharistie bij StiReZo (Stichting recht zonder onderscheid) te Nijmegen.
 21 juni: Jubileumviering in Nieuw-Namen b.g.v. 150 jaar parochie.
 21 t/m 26 juni: Gedeeltelijke deelname aan diocesane retraite te Oosterhout.
 28 juni: Maria-Ommegang te Bergen op Zoom

Juli 2009

- 4 juli: Inzegenen kapel Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand te Breda.
 5 juli: Eucharistieviering b.g.v. jubileum strandkerk te Dishoek, Emmauskerk.
 10 juli: Afscheid Paul de Vries scj als bisschoppelijk gedelegeerde religieuzen en verwelkoming S. Kuijten smm als bisschoppelijk gedelegeerde.
 19 juli: Viering bij gelegenheid van 50 jaar toeristenkerk in Burgh-Haamstede.
 22-26 juli: Summerschool in Hoeven over de geloofsbelijdenis.
 30 juli: Eucharistieviering bij ziekentriduüm te Breda.

Augustus 2009

- 15 augustus: Afsluiting Maria-bedevaartjaar in H. Antoniuskathedraal te Breda, patroonsfeest bisdom van Breda.
 17 augustus: Interview met Stadsomroep Breda.
 18-19 augustus: Bedevaart naar Kevelaer met pelgrims uit Breda en Oost-Zeeuws Vlaanderen.
 23 augustus: Celebreren eucharistie bij gelegenheid van Bernardusfeest in Ulicoten.
 24 augustus: Bedevaart naar Kevelaer met Bergen op Zoom e.o.

September 2009

- 6 september: Bedevaart naar Banneux met pelgrims uit Breda.
 11 september: Onthulling beeld van Johanna van Polanen, Begijnhof Breda.
 12 september: Lezing vrijwilligersdag stichting Rorate (Postel), 'Evangelisatie en massamedia'.
 13 september: Celebreren in kapel St. Catharina te Bergen op Zoom, open monumentendag.
 14 september: Eucharistie bij gelegenheid vertrek van broeders van Dongen uit het bisdom van Breda.
 19 september: Celebreren eucharistie bij de jaardag van Pro Petri Sede in Oudenbosch.
 19 september: Dag ter herdenking van geweldslachtoffers, Breda.
 24 september: Abdiszegening in O.L. Vrouweabdij in Oosterhout.

Financiële paragraaf

De jaarrekening 2008 is gecontroleerd door ABAB Accountants B.V.. Daarnaast wordt de jaarrekening voorgelegd aan het Kathedraal Kapittel en de Diocesane Raad voor Economische Aangelegenheden (DREA). Uiteindelijk stelt de bisschop de jaarrekening vast.

De jaarrekening 2008 is afgesloten met een negatief exploitatieresultaat.

Van bijzondere invloed op de jaarrekening is de opbrengst beleggingen van het bisdom, mede gezien de hoogte van de effectenportefeuille. In 2006 is een beleggingsstatuut opgesteld dat door de bisschop is goedgekeurd. Hierin is opgenomen dat de middelen belegd worden op basis van een defensief doelrisicoprofiel.

Als gevolg van de malaise op de beurs en de kredietcrisis in Amerika zijn de aandelenkoersen fors gedaald. Het ongerealiseerde koersresultaat op aandelen is, evenals een afwaardering van een obligatielening als bijzondere post, in de resultatenrekening verwerkt en bepaalt voor een groot deel het negatieve resultaat. Zonder deze posten zou het exploitatieresultaat rond de begroting uitkomen.

De begroting 2009 geeft in tegenstelling tot de begrotingen 2008 en 2007 een klein negatief saldo te zien. Van invloed op het beeld van de begroting is onder andere de door parochies en caritasinstellingen gestorte gelden op de beleggingsrekening. In de voorliggende begroting is, evenals voor de begroting van 2008, rekening gehouden met een rentevergoeding van 4,25% die het bisdom hanteert voor parochies en caritasinstellingen.

Het percentage van de afdrachten voor parochies en caritasinstellingen is de afgelopen jaren niet gestegen.

De huidige kredietcrisis heeft tot nu toe alleen een ongerealiseerd negatief koersresultaat tot gevolg gehad.

De jaarrekening 2008 is overeenkomstig richtlijn 640 voor jaarverslaglegging voor organisaties zonder winststreven opgesteld.

G.R.M. de Rooij
Econoom bisdom van Breda

BALANS PER 31 DECEMBER 2008

	31-12-2008	31-12-2007
ACTIVA	□	□
Vaste activa	8.637.672	8.842.100
Beleggingen	15.454.984	17.348.904
Leningen parochies en instellingen	1.091.226	1.111.622
Vorderingen	684.526	868.378
Geldmiddelen	251.316	241.829
	26.119.724	28.412.833

PASSIVA		
Vermogen	11.963.271	14.204.081
Bestemmingsfondsen	435.403	505.154
Voorzieningen	776.083	787.299
Kortlopende schulden	12.944.967	12.916.299
	26.119.724	28.412.833

EXPLOITATIEREKENING 2008

	Werkelijk 2008	Begroot 2008	Werkelijk 2007
BATEN	□	□	□
Opbrengst beleggingen	1.182.259	1.031.000	944.099
Solidariteitsfonds parochies	1.453.703	1.450.000	1.442.961
Bijdrage caritasinstellingen	359.556	354.000	347.555
Overige opbrengsten	331.434	266.500	315.791
	3.326.952	3.101.500	3.050.406

LASTEN			
Persoonskosten	1.686.483	1.880.900	1.782.743
Huisvestingskosten	186.974	201.500	195.380
Kantoor- en administratiekosten	143.274	158.500	165.289
Programmakosten	190.328	90.000	112.643
Bijdrage aan derden	430.022	306.200	320.304
Rentelasten	529.116	382.500	449.181
Overige kosten	255.078	150.000	258.198
	3.421.275	3.169.600	3.283.738
Saldo baten en lasten	-94.323	-68.100	-233.332

	Werkelijk 2008	Begroot 2008	Werkelijk 2007
BIJZONDERE BATEN & LASTEN	□	□	□
Boekwinst	-		
Ongerealiseerd koersresultaat	-1.819.546	-	-63.438
Mutatie bestemmingsfondsen	49.790	50.000	58.452
Mutaties voorzieningen	-283.032	25.000	73.169
Saldo bijzondere baten en lasten	-2.052.788	75.000	68.183
EXPLOITATIERESULTAAT	-2.147.111	6.900	-165.149

BEGROTING 2009

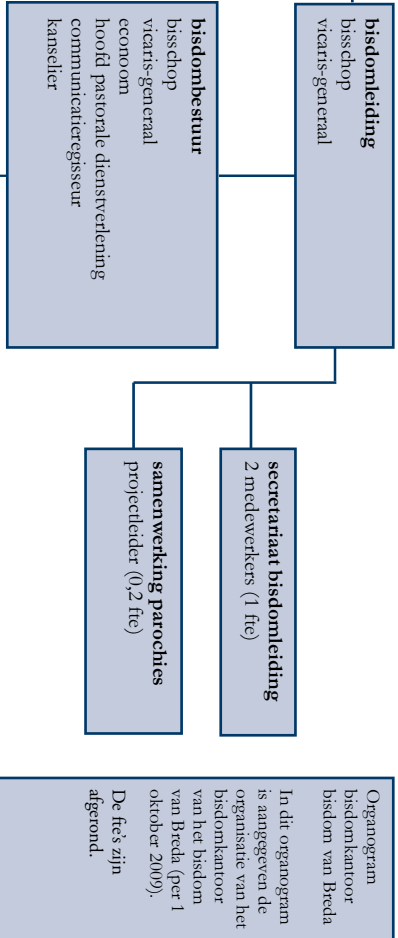
	Begroting 2009	Begroot 2008	Werkelijk 2007
BATEN	□	□	□
Opbrengst beleggingen	1.028.000	1.031.000	944.099
Solidariteitsfonds parochies	1.455.000	1.450.000	1.442.961
Bijdrage caritasinstellingen	340.000	354.000	347.555
Overige opbrengsten	321.700	266.500	315.791
	3.144.700	3.101.500	3.050.406

LASTEN			
Persoonskosten	1.845.450	1.880.900	1.782.743
Huisvestingskosten	192.500	201.500	195.380
Kantoor- en administratiekosten	159.000	158.500	165.289
Programmakosten	94.000	90.000	112.643
Bijdrage aan derden	317.700	306.200	320.304
Rentelasten	499.000	382.500	449.181
Overige kosten	170.000	150.000	258.198
	3.277.650	3.169.600	3.283.738
Saldo baten en lasten	-132.950	-68.100	-233.332
Ongerealiseerd koersresultaat	-	-	-63.438
Mutatie bestemmingsfondsen	60.000	50.000	58.452
Mutaties voorzieningen	25.000	25.000	73.169
Saldo bijzondere baten en lasten	85.000	75.000	68.183
EXPLOITATIERESULTAAT	-47.950	6.900	-165.149

diocesane gremia met betrekking tot bestuur

- * kathedraal kapittel
- * bisdomraad
- * benoemingscommissie
- * diocesane raad voor economische aangelegenheden (drea)
- * priesteraad
- * diocesane pastorale raad (dpr)

overige instellingen en commissies

diocesane diensten

zakelijke dienstverlening 8,5 fte	officelaat - pr en i 4,5 fte	benoemingen en bisschoppelijk gedeeltes 3 fte	pastoraat 7,5 fte	opleiding en vorming 1 fte (incl. pdob 3 fte)
economat en beheer econoom adjunct-econoom medewerkers	officelaat official hoofd officelaat	benoemingen parochiepastorale functionarissen pastorale personeel secretariaat	pastorale dienstverlening hoofd pastorale dienstverlening adjunct-hoofd medewerkers	dienst opleiding en vorming en priester- en diakenopleiding Bovendomp (pdob)
gebouwen hoofd bouwzaken medewerkers	pr en i communicatie-regisseur medewerker secretariaat	bischooppelijk gedeeltes bg categoriaal bg onderwijs bg religieuze functionarissen functionarissen oecumene functionarissen dialoog/jodendom	<i>Kerk in de samenleving</i> medewerkers diaconie	rector studirector secretariaat conrector spiritueel secretariaat bibliothecaris

algemeen secretariaat en huishoudelijke dienst (5 fte)

Er is een personeel omme van dan en public. Dit wil zeggen dat alle medewerkers voor beide instellingen werken.

